

piacon. Művének erőteljes, férfias őszinteségében és komolyságában nem lehet kételkedni és éppen ezek a tulajdonságok feledtetik velünk, hogy az a sebző naturalizmus, melylyel Lemonnier az embert pusztá szexuális képletté egyszerűsíti, ma már szinte csak irodalmi elvként hat. A metafizikára hajló Férfi végzetserűen tönkretett prédája lesz a lélek nélküli, az ösztönös, a fajt reprezentáló Nőnek — a schopenhaueri gondolat e végsőkig tágitott tartalma adja meg regényének alapját. De Lemonnier ezzel nem elégszik meg. A Férfi elkerülheti a katasztrófát — mondja —, de ennek az a feltétele, hogy szexuális kérdésekben szerinte hipokrita nevelésünket meg kell változtatni. Ez az elv, melynek a regény propagátora akar lenni, túlságosan erőtlen ahhoz, hogy a kielezett probléma megoldásaként elfogadhatók. Ha a katasztrófa a fátum kezében van, kompromisszum nem megoldás. Lemonnier feledi azt is, hogy hősét már pusztán egyéni, minden neveléstől független lelki-tesztí összetétele is predestinálja arra a sorsra, mely teljes romlását jelenti, úgyhogy ennek az erősen körülhatárolt emberéletnek az összeroppanásában igen nehezen látjuk meg az általánosítás jogosultságát és még kevésbé a biztosnak vallott ellenszert.

A négyek regénye (Bourget, Duvernois, Benoit és Gérard d'Houville együttes regénye) irodalmi játéknak indult — írja a fordító az előszóban — és őszintén megvalljuk, hogy nem is lett sokkal több belőle. Csupán annak a közönségnek készült, melynek inkább kell a történet, az esemény, a tartalom, mint a „személyes” regény. Erősen fegyelmezett irodalmi ízléssel kell bírunk, hogy jobban szeressünk oly regényt, mely egyesegyedül azt az embert érezteti meg velünk, aki megírta. Abban a mesterkéltséget és formális szereposztásban (Bourget a feleséggyilkos apa szerepét, Gérard d'Houville a leányét, Duvernois a szerencsés, Benoit pedig a szerencsétlen szerelmesét írja ebben a levél-regényében), melyet az ötlet megkövetelt, az íróasztal-ihletű és naponként penzumokat gyártó sok író között elveszett az ember. A történet egy darabig érdekkel ugyan, de a végén rájövünk,

hogy semmi közünk sincs hozzá. Ez a munka a francia regény-gyárilap egyik közepesen foglalkoztató terméke s vele a magyar irodalomban a pseudo-elmélyülést hozó fordításoknak a száma eggyel több lett.

Még Benoit egy másik vállalkozásáról, a *Ferté kisasszony*-ról kell megemlékeznünk. A színes fantasz-tikumok festője, a hazájában és nálunk is igen népszerű Benoit ebben a regényében eddig még ismeretlen oldaláról mutatkozik be. Mozgékonyysága, hogy a pszichológiai regény koncentráltóságát is megpróbálta magáévá tenni, tagadhatatlanul figyelemreméltó. Ferté kisasszonynak hallgatásokba fojtott tragikumuma, ki a hidegen számító bosszú eleven szénét gyűjti fejére, nem halad el nyom nélkül előttünk és így nem gondolunk túlságosan arra az érzéketlenségre, amellyel Benoit a saját regénye alakjait nézi. Regényt írni ma igen sok iró számára foglalkozás és Benoit is elbeszélte egy történetet, megérintett egy regényt, hogy azután elfeledje és hozzáfogjon a következőhöz.

Kerecsényi Dezső.

A Magyar Tudományos Akadémia Balkán-kutatásainak Tudományos Eredményei. (Szerkesztik: Gróf Teleki Pál és Csiki Ernő. I. kötet. Csiki Ernő állattani kutatásai Albániában. 1. füzet. 10 táblával és 14 szövegközi rajzzal.) A háborús állapotok közepett járták meg a Balkánt a magyar tudósok, hogy a tudomány közkincsévé tegyék az ott látottakat. Nyolc szerző munkája az a tizenkét értekezés, melyeket ebben a munkában kapunk. A rövid magyar szöveget hosszabb lélekzetű idegen (német, angol) nyelvű kíséri, ezáltal is jelezve, hogy a tudományos eredmények nem annyira bennünket, mint inkább a nemzetközi szaktudományt érdeklik. Magyar munka, magyar verejték a nemzetközi tudomány asztalán, jelzi, hogy ha anyagiakban, területben meg is törtek bennünket, de szellemünket, tudományunkat s annak lelkes művelőit nem tudták megtörni és balkanizálni.

H. K.

A szellemi élet Magyarországon a világháború után. A háború által okozott mérhetetlen erkölcsi károk gyógyítása egyik legfontosabb problémája az emberiség szellemi ve-

zetőinek. Ezért alakult meg a Népszövetség keretén belül a „Comission de coopération intellectuelle“, mely jelenleg a rendelkezésére álló erkölcsi és anyagi eszközök segítségével a szinte csődbe jutott kulturális tevékenységek fellendítésén fáradozik. Ez a bizottság vizsgálat tárgyává tette az egyes nemzetek kulturális életét, hogy azután a helyzet alapos ismerete alapján megkezdhesse működését. A mozgalomba Magyarország is belekapcsolódott. A magyar közoktatási kormány, továbbá a Magy. Tud. Akadémia keretében alakult Commission Honoroise de Coopération intellectuelle adatai, valamint a magyar szellemi élet egyes kiválóságainak jelentései alapján a Népszövetség központi főbizottsága külön füzetben ismereti a magyar állapotokat, melyeknek érdekes és tárgyilagos rajzát adja.

A szellemi élet Magyarországon, bár egy évezred hagyományából táplálkozott, csak a XIX. század elején, a nemzeti öntudat ébredésével egy időben kezdett fellendülni, igazi virágzását pedig csak az 1867-i kiegyezést követő nyugodt esztendőekben érte el. E jelenségek oka elsősorban a politikai viszonyokban rejlik. Ezt az örvendetes fejlődést a világháború derékban törte ketté s ma a magyar szellemi élet súlyos válságba jutott. A háború elvesztése következtében beállott általános gazdasági helyzet, a jóvátételi kötelezettségek, a pénz elértéktelenedése, sőt bizonyos politikai okok is, melyek lehetetlenné teszik, hogy a megszállott területek magyarságával a szellemi érintkezést fenntarthassuk, egyaránt fokozzák a válságot és szinte legyőzhetetlen akadályokat gördítenek a magyarság hősiességének és erőfeszítése elé, melyekkel kultúrájának megmentéséért küzd. A hanyatlás azonban a politikai és gazdasági okok mellett, lélektani okokra is visszavezethető, melyekre gróf Apponyi Albert mutatott rá a Népszövetség kérdőívére benyújtott válaszjegyzékében. A háború nyugtalan és izgalmas éveiben nevelődött ifjabb nemzedék a gyorsított, katonai szolgálattal gyakran megszakított oktatási módszer következtében hiányos képzettségű. Ily körülmények között még fokozottabb munkára volna szükség, de az erre hivatott szellemi

középosztály a megélhetés gondjai alatt roskadozik s minden jóakarata ellenére sem képes hivatásának megfelelni. A tudományos irodalmi munkásság nehézségekkel küzd, teljesen pang. A szépirodalom terén is csak a dráma és novella mutat némi fejlődést. A könyvtárak elsorvadnak, mert képtelenek új beszerzésekre, különösen a jó valutájú országok folyóiratainak beszerzésére. A tudományos élet megmentése érdekében történtek már lépések. A kultuszterecsa költségvetésében bizonyos eltolódásokat látunk a főiskolák javára, szemben az elemi és középfokú oktatással. Míg 1913-ban az egyetemek 11-37, a középiskolák 40-00, a népiskolák pedig 42-64 százalékát tették a kultusz-kormány kiadásainak, addig 1922-23-ban a főiskolákra 37-86%, a középiskolákra 29-16%, a népiskolákra pedig 29-87% jutott. A kormány tehát elsősorban a tudományos élet színvójának további súlyosodását akarta megátolni még az alsó- és középfokú oktatás esetleges visszafejlődésének árán is abban a meggyőződésben, hogy ez utóbbi bajok könnyebben lesznek orvosolhatók. Különben is a népoktatás örvendetes fejlődést mutatott az újabb esztendőekben. Az írni és olvasni tudók száma 1910-től 1920-ig 80-3%-ról 84-3%-ra emelkedett. A Gyűjteményegyetem felállítására is a tudomány megmentését célozza. A nemzetközi kapcsolatok kiépítése érdekében nagy jelentősége van a Berlinben, Rómában, Konstantinápolyban, Dorpatban létesített magyar tudományos intézeteknek, a külföldi ösztöndíjaknak, melyek növendékeinknek alkalmat adnak a külföldi kultúrák megszerzésére. Magyarország és a külföld közötti szellemi érintkezés tervszerű megvalósításáról különben a Coopération intellectuelle magyar bizottsága van hivatva gondoskodni. Végezetül egy független bemutatja Magyarország utolsó tíz esztendejének irodalmi termelését, mely számszerű adatokkal bizonyítja a magyar szellemi élet katasztrófális válságát.

Németh Sándor.

A bús férfi panaszai. Kosztolányi Dezső új verseskönyve igen jól reprezentálja költőjét, még pedig nem csupán művészi fejlődése mai fokán, hanem pályája korábbi fordulóján is, minthogy a kötet ötvenegynéhány